

ВЛАСНІ НАДХОДЖЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

OWN LOCAL BUDGET REVENUES: FOREIGN EXPERIENCE AND DOMESTIC REALITIES

УДК 336.1:352(045)

DOI: <https://doi.org/10.32843/infracstruct60-33>**Прутська О.О.**¹

д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Любчак І.С.
магістрант
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Prutska Olena

Vinnitsia Institute
of Trade and Economics
of Kyiv National University
of Trade and Economics

Liubchak Iryna
Vinnitsia Institute
of Trade and Economics
Kyiv National University
of Trade and Economics

Статтю присвячено актуальним питанням формування місцевих бюджетів України та зарубіжних країн за рахунок власних надходжень. Проведено порівняльний аналіз структури надходжень до місцевих бюджетів України у 2016 та 2020 рр. Проаналізовано динаміку надходжень власних доходів та офіційних трансфертів до місцевих бюджетів в Україні та зарубіжних країнах. Виявлено, що найбільша сума власних доходів у місцевих бюджетах спостерігається у Франції, найбільша сума офіційних трансфертів, які надходять із державного бюджету до місцевих, представлена в Іспанії. Серед аналізованих країн Україна посідає останнє місце за кількістю власних надходжень. Обґрунтовано необхідність пошуку альтернативних джерел надходжень до місцевих бюджетів, тим самим збільшуючи суми власних надходжень та підвищуючи рівень фінансового потенціалу територіальних громад. Сформульовано перелік методів та пропозицій щодо пошуку альтернативних джерел доходів, які призведуть до збільшення власних надходжень.

Ключові слова: місцеві бюджети, власні надходження, офіційні трансферти, надходження бюджетних установ, доходи від власності та підприємницької діяльності.

Стаття посвящена актуальним вопросам формирования местных бюджетов

Украины и зарубежных стран за счет собственных поступлений. Проведен сравнительный анализ структуры поступлений в местные бюджеты Украины в 2016 и 2020 гг. Проанализирована динамика поступлений собственных доходов и официальных трансфертов в местные бюджеты в Украине и зарубежных странах. Выявлено, что наибольшая сумма собственных доходов в местных бюджетах наблюдается во Франции, наибольшая сумма официальных трансфертов, поступающих из государственного бюджета в местные, представленная в Испании. Среди рассматриваемых стран Украина занимает последнее место по количеству собственных поступлений. Обоснована необходимость поиска альтернативных источников поступлений в местные бюджеты, тем самым увеличивая суммы собственных доходов и повышая уровень финансового потенциала территориальных общин. Сформулирован перечень методов и предложений по поиску альтернативных источников доходов, которые приведут к увеличению собственных поступлений.

Ключевые слова: местные бюджеты, собственные поступления, официальные трансферты, поступления бюджетных учреждений, доходы от собственности и предпринимательской деятельности.

The article is devoted to topical issues of forming local budgets of Ukraine and foreign countries at the expense of own revenues. The study conducted a comparative analysis of the structure of revenues to local budgets of Ukraine in 2016 and 2020. The main consequences of decentralization are determined by determining the tax base of OTG budgets before decentralization and after the reform. The main tax payments in the resource provision of territorial communities are determined. The structure of revenues to local budgets of Ukraine in 2016 and 2020 is compared. The dynamics of own revenues and official transfers to local budgets in Ukraine and foreign countries is analyzed. It is proved that non-tax revenues occupy a meager share in local budget revenues. It is established that the largest amount of own revenues to local budgets is observed in France, the largest amount of official transfers coming from the state budget to the local, is represented in Spain. Among the analyzed countries, Ukraine ranks last in terms of own revenues. Ukraine also ranks last in the analysis of local budget revenues per capita: among these countries, according to this criterion, the first place is occupied by France – 2788 euros, followed by Spain (2633 euros), Italy (1834). While in Ukraine there is 248 euros of own revenues of local budgets per capita. The necessity of searching for alternative sources of revenues to local budgets is substantiated, which allows to increase the volume of own revenues and increase the level of financial potential of territorial communities. A list of methods and proposals for finding alternative sources of income that will increase your own income. Among the main methods proposed by the authors are: crediting personal income tax at the place of residence of the individual; increase in the amount of fines in the field of road safety; to increase the efficiency of payment by state enterprises of funds from the lease of state property (currently most enterprises do not pay funds from rent); to expand the list of additional own services provided by budgetary institutions, which will also lead to an increase in local budget revenues.

Key words: local budgets, own revenues, official transfers, revenues of budgetary institutions, revenues from property and business activities.

Постановка проблеми. Упродовж останніх років Україна продовжує рух у напрямі інтеграції до Європейського Союзу, що, своєю чергою, безпосередньо впливає на всі сфери державної політики, зокрема на регіональну фінансову політику. Починаючи з 2014 р. в нашій країні реалізується реформа децентралізації, головною метою якої є забезпечення фінансової самодостатності регіонів та, як наслідок, високого рівня соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Вітчизняні практики та науковці працюють над розробленням шляхів та методів найбільш ефективного обслуговування сфери місцевих фінансів, ураховуючи вимоги чинного нормативно-правового поля, механізми регулювання діяльності органів державної влади і суб'єктів господарювання, сучасну фінансову та економічну ситуацію. Проте фінансові аспекти процесів децентралізації поки що недостатньо проаналізовані вітчизняними вченими, тим більше що вже можна виокремити

¹ ORCID: 0000-0002-6273-3330

певні позитивні зрушення в системі функціонування місцевих бюджетів, які були досягненні за рахунок проведення реформи фінансової децентралізації та які потребують наукового осмислення. Важливим є порівняння джерел власних надходжень місцевих бюджетів в Україні та в інших європейських країнах із метою визначення точок потенційного зростання надходжень місцевих бюджетів на основі імплементації зарубіжного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Власним надходженням місцевих бюджетів у контексті впровадження реформи фінансової децентралізації присвячено значну кількість праць вітчизняних та зарубіжних учених. Наукові пошуки у цьому напрямі ведуться такими фахівцями, як О. Булгакова, О. Голинська, Т. Жибер, В. Каленська, С. Кондратюк, Л. Кондусова, В. Кравченко, В. Кудряшов, А. Монаєнко, Т. Нестеренко, В. Руденко, О. Чечуліна, О. Якимов та ін. Зокрема, теоретичні і практичні аспекти функціонування місцевих бюджетів та вплив на них реформи децентралізації розглядали такі вчені: І. Луніна, Л. Біла, Б. Данилишин, Р. Демчак, О. Дроздовська та ін. Водночас потребують наукового обґрунтування й осмислення ті зміни, що вже відбулися у сфері місцевих фінансів України.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану власних надходжень місцевих бюджетів України порівняно з європейськими країнами та обґрунтування можливості імплементації зарубіжного досвіду забезпечення їх зростання у вітчизняну практику.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Реформування системи територіальних фінансів є завжди складним процесом у будь-якій країні, тому важливим є розроблення ефективної системи використання ресурсів територіальних бюджетів. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого значення. Основними завданнями, які реалізуються в рамках бюджетної децентралізації, є: перегляд та визначення переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування; перехід до системи цільових трансфертів,

спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що прийняті Верховною Радою у грудні 2014 р. зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України є найбільшим за останні роки кроком у напрямі бюджетної децентралізації (табл. 1). Якщо раніше від 50% до 90% бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ кількість дотаційних бюджетів скоротиться вдвічі [10].

Децентралізація бюджетних фінансових ресурсів передбачає: зміну трансфертної політики, яка не зможе будуватися на радянському принципі «від кожного по можливостям – кожному по необхідності»; надання органами місцевого самоврядування більших повноважень у напрямі розроблення та реалізації різноманітних програм соціально-економічного розвитку [8, с. 21]; зміну системи оподаткування, за якої змінюються питоми надходження на користь місцевих бюджетів (табл. 2).

Фінансова децентралізація внесла свої корективи у механізм функціонування місцевих бюджетів. Так, у період реалізації даної реформи значно зріс рівень фінансової самодостатності регіонів на основі реконструювання регіональної фінансової політики. Структуру надходжень місцевих бюджетів України та її зміну за п'ять останніх років представлена на рис. 1. Можна стверджувати, що протягом 2016–2020 рр. частка офіційних трансфертів зменшилася з 56,4% до 43,7%, що позитивно вплинуло на фінансовий потенціал регіонів. У 2020 р. найбільшу питому вагу у структурі доходів місцевих бюджетів мали податкові надходження (51,2%) на відміну від 2016 р., коли їхня частка становила 42,6%. Зросла частка неподаткових надходжень з 0,6% у 2016 р. до 4,6% у 2020 р. Найменшу частку у структурі доходів місцевих бюджетів продовжують мати доходи від операцій із капіталом, які станом на 2020 р. становлять 0,5% доходів місцевих бюджетів.

Аналіз зміни структури надходжень до місцевих бюджетів України протягом останніх п'яти років показав, що найбільший вплив на формування

Таблиця 1

Податкова база бюджетів ОТГ до децентралізації та після реформи

Фінансові ресурси	Стан до реформи	Стан після реформи
ПДФО	25%	60%
Податок на прибуток приватних підприємств	0%	10%
Акцизний податок	0%	100%
Освітня субвенція	0%	За формулою
Медична субвенція	0%	За формулою
Податок на нерухоме майно	1%	0–3%

Джерело: систематизовано авторами на основі [5]

Податкові платежі у ресурсному забезпеченні територіальних громад

Види платежів	Бюджети громад	Районні бюджети
Податок та збір на доходи фізичних осіб	60%	-
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100%	100%
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення (рубки головного користування)	37%	-
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення	100%	-
Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення	100%	-
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	5%	-
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення	100%	-
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату	3%	-
Акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	100%	-

Джерело: систематизовано авторами на основі [5]

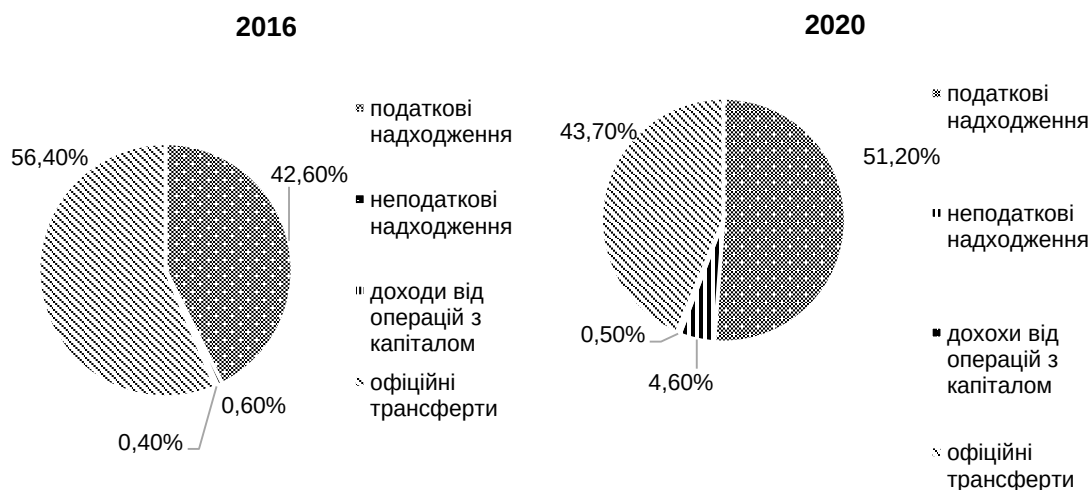

Рис. 1. Структура надходжень до місцевих бюджетів України у 2016 та 2020 рр., % [7]

місцевих бюджетів мають власні надходження, які є основним бюджетоутворюючим елементом. Із метою визначення потенційних джерел нарощування їхнього обсягу на основі європейського досвіду доречно проаналізувати досвід зарубіжних країн у цій сфері. Динаміку надходжень власних доходів до місцевих бюджетів в окремих країнах ЄС представлено в табл. 3. Протягом останніх п'яти років лідером за сумою власних надходжень місцевих бюджетів упевнено залишалася Франція, яка досягла зростання суми цих надходжень зі 173 млрд євро у 2016 р. до 191 млрд євро у 2020 р. В Іспанії та Італії сума даних надходжень станом на 2020 р. становить 129 млрд євро та 114 млрд євро відповідно. У Польщі цей показник становить 32 млрд євро, що є значно нижчим за показники інших країн. Найменша сума власних надходжень до місцевих бюджетів в Україні: у 2020 р. вона становила 13 млрд євро. У цілому

ці показники є закономірними, об'єктивно віддзеркалюючими загальний стан економік розглянутих країн.

Незважаючи на те що суми власних надходжень у країнах ЄС та Україні значно відрізняються, порівнюючи тенденції росту, можна говорити про позитивні результати реформи в Україні, адже розрахунки показали, що протягом 2016–2020 рр. власні доходи місцевих бюджетів зросли більше ніж вдвічі, тоді як в Іспанії – на 19,4%, Франції – на 10,4%, Італії – на 9,6%. Серед розглянутих країн ЄС найбільше зростання надходжень власних доходів місцевих бюджетів продемонструвала Польща (33,3% протягом досліджуваного періоду), яка є лідером децентралізації серед колишніх соціалістичних країн.

Вагомим показником, який впливає на рівень фінансової самостійності та рівень соціально-економічного забезпечення місцевих громад, є частка

Таблиця 3

Динаміка надходжень власних доходів до місцевих бюджетів, 2016–2020 рр., млрд євро

Країна	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення (2020 /2016)	
						Абсолютне	Відносне
Іспанія	108	114	120	124	129	21	19,4
Італія	104	106	110	111	114	10	9,6
Польща	24	26	29	30	32	8	33,3
Франція	173	179	185	187	191	18	10,4
Україна	6	8	8	11	13	7	116,6

Джерело: систематизовано авторами на основі [1; 2]

офіційних трансфертів із державного бюджету до місцевих та її динаміка (табл. 4). Надмірна залежність місцевого бюджету від державних трансфертів негативно впливає на розвиток громад та значно гальмує їхній подальший розвиток.

Аналіз практики країн ЄС демонструє, що протягом аналізованого періоду в усіх країнах спостерігалось зростання суми трансфертів із державного бюджету до місцевих. Так, в Іспанії в 2020 р. сума трансфертів становила 144 млрд євро. В Італії та Франції ці показники становили 140 млрд євро та 86 млрд євро відповідно. Найменша сума, отримана від офіційних трансфертів, очікувано спостерігається в Україні. Проте якщо співвідносити власні доходи місцевих бюджетів в Україні та офіційні трансферти, то сума останніх становить майже половину доходів місцевих бюджетів. На відміну від Франції, де частка офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів становить лише 32,6%. Таким чином, ураховуючи європейську практику, Україні необхідне продовження тенденції до зменшення залежності місцевих бюджетів від державного.

Важливим показником, який характеризує стан власних надходжень до місцевих бюджетів, є власні доходи місцевих бюджетів на одного мешканця (рис. 2). Порівнюючи власні доходи місцевих бюджетів на одного мешканця як один з показників, що свідчить про соціально-економічний рівень забезпечення населення, можна знову побачити різке відставання суми в Україні порівняно з країнами ЄС. Так, у грошовому виразі на одного мешканця України припадає значно менше доходів місцевих бюджетів, аніж у країнах ЄС, що пояснюється низькими надходженнями власних

доходів до місцевих бюджетів саме в грошовому виразі.

Отже, проаналізувавши окремо такі елементи місцевих бюджетів, як власні доходи та трансферти, виявлено загальні тенденції до зростання їх як в абсолютному, так і у відносному виразі. Ці тенденції є позитивними, адже свідчать про зростання дохідної бази місцевих бюджетів. Проте, зважаючи на те, що однією з умов децентралізованої фінансової системи є фінансова самодостатність місцевих бюджетів, негативним чинником є збільшення суми офіційних трансфертів. Тому, на нашу думку, пріоритетним напрямом розвитку територіальних громад є збільшення суми власних надходжень за рахунок збільшення неподаткових надходжень. Динаміку неподаткових надходжень протягом 2016–2020 рр. представлено в табл. 5.

Дані табл. 5 свідчать про те, що серед неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України найбільшу частку становлять надходження бюджетних установ, які станом на 2020 р. становили 13 210 млн грн, що на 2 077 млн грн менше, ніж в аналізованому 2016 р. Суми надходжень від адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності та доходи від власності та підприємницької діяльності в 2020 р. становили 4 117,1 млн грн та 1 578,9 млн грн відповідно. Варто зазначити, що в 2020 р. спостерігається зменшення у загальній сумі неподаткових надходжень. Така тенденція пов'язана зі спадом економіки, який був спричинений поширенням пандемії COVID-19.

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що неподаткові надходження у місцевих бюджетах розвинених країнах коливаються у середньому від

Таблиця 4

Трансферти з державного бюджету до місцевих бюджетів протягом 2016–2020 рр., млрд євро

Країна	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення (2020/2016)	
						Абсолютне	Відносне
Іспанія	124	131	137	141	144	20	16,1
Італія	141	137	139	138	140	-1	1,8
Польща	32	37	41	45	47	15	46,8
Франція	79	77	77	83	86	7	8,8
Україна	7	9	9	10	11	4	57,1

Джерело: систематизовано авторами на основі [1; 2]

Динаміка неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України
протягом 2016–2020 рр., млн грн

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення (2020/2016)
Надходження бюджетних установ	15287	14764	16949	21195	13210	-2077
Доходи від власності та підприємницької діяльності	487	1775	2341	1440	1578,9	1091,9
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	2846	3360	3981	4360	4117,1	1271,1
Інші неподаткові надходження	1537	1857	2698	2135	2557	1020
Усього	20148	21756	25969	29130	21463	1315

Джерело: систематизовано авторами на основі [1; 2]

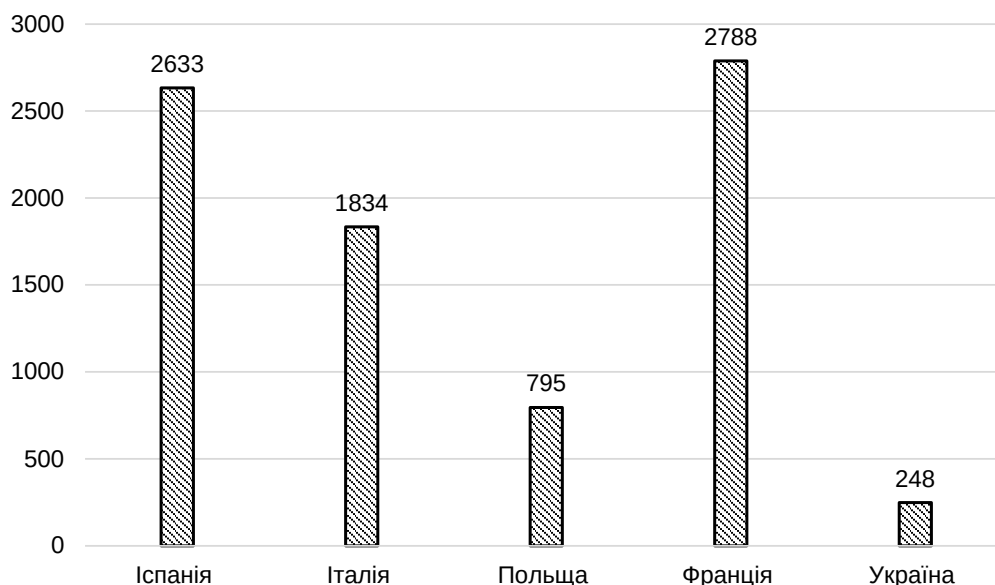

Рис. 2. Власні доходи місцевих бюджетів на одного мешканця у 2020 р., євро

Джерело: [1]

10% до 30% (в Україні частка неподаткових надходжень у 2020 р. становила 4,6%). Водночас слід відзначити, що в доходах місцевих бюджетів окремих країн частка їх різноманітна: у Бельгії неподаткові доходи перевищують 30%, у доходах муніципалітетів США їхня частка становить близько 27%, у Швеції – 15%, Австрії та Великобританії – 14%, а у Франції вони становлять лише 2% [3, с. 559].

У США джерелами муніципальних неподаткових надходжень є платежі населення за комунальні послуги, внески до фонду соціального страхування службовців, проценти на капітал, штрафи за порушення місцевих законів штату, збори за видачу дозволів на шлюб, за реєстрацію угод щодо нерухомості. У Великобританії головні джерела – це доходи від експлуатації комунального житлового фонду й комунальних служб [4, с. 9].

Із розвитком ринкової інфраструктури зросли доходи від підприємницької діяльності та власності в неподаткових надходженнях місцевих бюджетів і в більшості постсоціалістичних країн. Обсяг цього виду неподаткових надходжень становить понад 40% у Польщі, Чехії та Словенії, до

20% – у Болгарії, Словаччині, Угорщині та близько 10% – у Латвії та Румунії. В Україні зафіксовано один із найнижчих показників цього джерела неподаткових надходжень серед європейських країн – 2,4%.

Натомість більшість неподаткових платежів в Україні мобілізується у вигляді власних надходжень бюджетних установ (67,9%), доходів від адміністративних зборів і платежів та некомерційної господарської діяльності (15,4%).

Отже, урахувавши вищезазначене, можна стверджувати, що проведення реформи бюджетної децентралізації в Україні поступово зміцнює фінансову незалежність і створює фінансове підґрунтя для розвитку територіальних громад, проте система місцевих бюджетів усе ще потребує вдосконалення у розрізі механізму наповнення місцевих бюджетів власними надходженнями.

Зокрема, для підвищення ролі власних надходжень варто: розробити заходи, спрямовані на зменшення офіційних трансфертів; урахувати досвід зарубіжних країн; удосконалити механізм міжбюджетного вирівнювання; сформувати основу

місцевих бюджетів за допомогою місцевих податків і зборів; переглянути склад доходів місцевих бюджетів.

У зв'язку із цим важливо наслідувати приклад досліджуваних зарубіжних країн, які успішно впровадили реформу децентралізації та завдяки чіткій структурі поділу повноважень між рівнями влади наповнюють свої місцеві бюджети в переважній більшості за рахунок власних надходжень.

На нашу думку, доцільною є імплементація практики зарахування ПДФО за місцем проживання фізичної особи, оскільки впродовж багатьох років жителі територіальної громади, працюючи за її межами, підтримують розвиток тієї громади, де розміщено підприємство (ПДФО надходить до бюджету громади, де розміщене підприємство). Такі європейські країни, як Швеція, Норвегія, Данія, Ісландія, Фінляндія, Бельгія, Швейцарія, Італія та Хорватія, повністю або частково трансформували ПДФО у місцевий податок. Такі країни, як Німеччина, Польща, Латвія, Естонія, Литва, Сербія, Боснія і Герцеговина та Румунія, повністю перейшли на механізм адміністрування податку на доходи фізичних осіб, що відбувається за місцем проживання особи.

Адміністрування податку на доходи фізичних осіб за місцем проживання та зарахування до доходів загального фонду бюджетів місцевих бюджетів 80% ПДФО дадуть змогу зміцнити дохідну частину місцевих бюджетів у частині власних надходжень, тим самим зменшуючи залучення фінансових ресурсів із державного бюджету та інших місцевих бюджетів.

Щодо зміцнення власних доходів за рахунок неподаткових надходжень, то, дослідивши зарубіжний досвід, актуальними нововведеннями в Україні вважаємо: збільшення суми штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; підвищення ефективності сплати державними підприємствами коштів від оренди державного майна (нині більшість підприємств не сплачує кошти від оренди); розширення переліку додаткових власних послуг, що надаються бюджетними установами.

Висновки з проведеного дослідження. Проведене дослідження структури і динаміки власних доходів місцевих бюджетів в Україні показало, що, незважаючи на значні успіхи країни у проведенні реформи децентралізації, потрібно наголосити на необхідності нарощення власної дохідної бази бюджетів місцевого самоврядування для забезпечення фінансової самостійності під час реалізації своїх функцій. Дослідження показало, що серед аналізованих країн Україна посідає останнє місце за кількістю власних надходжень. У зв'язку із цим адаптація зарубіжного досвіду формування власних надходжень місцевих бюджетів до національної практики є на часі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Eurostat. Статистичний портал : вебсайт. URL: <https://ec.europa> (дата звернення: 17.09.2021).
2. GDP and main components (output, expenditure and income). Eurostat. URL: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/> (дата звернення: 21.09.2021).
3. Біла Л.М. Спільні і відмінні риси податкових систем країн Європейського Союзу та України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2019. № 5. С. 656–661.
4. Данилишин Б.М. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 5–11.
5. Демчак Р. Бюджетна децентралізація є основним чинником економічної безпеки держави. URL: <http://solydarnist.org/?p=15037> (дата звернення: 22.09.2021).
6. Державна казначейська служба України : офіційний вебсайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 23.09.2021).
7. Державний вебпортал бюджету для громадян Open Budget. Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення 30.09.2021).
8. Дроздовська О.С. Теоретичні засади фінансової децентралізації. *Фінанси України*. 2008. № 8. С. 19–25.
9. Міністерство Фінансів України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv> (дата звернення: 17.09.2021).
10. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон від 28.12.2014 № 79 – VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.09.2021).

REFERENCES:

1. Eurostat. Statistical portal: website. Available at: <https://ec.europa> (accessed 17 September 2021).
2. GDP and main components (output, expenditure and income). Eurostat. Available at: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/> (accessed 23 September 2021).
3. Bila L.M. (2019). Spiljni i vidminni rysy podatkovykh system krajin Jevropejskogho Sojuzu ta Ukrainy [Common and distinctive features of the tax systems of the European Union and Ukraine]. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky*. Vyp. 5, pp. 656–661. (in Ukrainian).
4. Danylyshyn B.M. (2019) Decentralizacija u krajinakh JeS: uroky dlja Ukrainy [Decentralization in EU countries: lessons for Ukraine]. *Reghionaljna ekonomika*. Vyp. 1, pp. 5–11. (in Ukrainian).
5. Demchak R. (2015) Bjudzhetna decentralizacija je osnovnym chynnykom ekonomichnoji bezpeky derzhavy [Budget decentralization is a major factor in the economic security of the state]. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (in Ukrainian) (accessed 22 September 2021).
6. Derzhavna kaznacheiskoi sluzhba Ukrainy. Oficijnij veb-sajt. (2021) [State Treasury Service of Ukraine. Official website.] Available at: <http://www.treasury.gov.ua> (in Ukrainian) (accessed 23 September 2021).
7. Derzhavnyj veb-portal bjudzhetu dlja ghromadjan Open Budget. Miscevi bjudzhetny. Available at:

<https://openbudget.gov.ua> (accessed 30 September 2021).

8. Drozdovs'ka O.S. (2008) Teoretychni zasady finansovoi decentralizacii [Theoretical principles of financial decentralization]. *Finansy Ukrainy*. Vyp. 8, pp. 19–25 (in Ukrainian).

9. Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofitsijnyj veb-sajt (2021) [Ministry of Finance of Ukraine: official website].

Available at: <https://www.mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetyv> (accessed 17 September 2021). (in Ukrainian)

10. Verkhovna rada Ukrainy (2014). Zakon Ukrainy. Pro vnesennja zmin do Bjudzhethnogho kodeksu Ukrainy shhodo reformy mizhbjudzhetykh vidnosyn. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (accessed 02 September 2021). (in Ukrainian)